



בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 5834/20

לפני: כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופט א' שטיין

העותרת: התנועה למשילות ודמוקרטיה

נגד

המשיבים: 1. שר המשפטים
2. היועץ המשפטי לממשלה
3. המשנה לפרקליט המדינה

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

בשם העותרת: עו"ד רוטמן דן שמחה; עו"ד ישכה בינה

בשם המשיבים 1-2: עו"ד דנה בריסקמן; עו"ד רן רוזנברג

בשם המשיבה 3: עו"ד ליאת בן ארי שווקי

פסק-דין

השופט נ' הנדל:

1. מונחת לפנינו עתירה שבמסגרתה נטען כי נעשה שימוש שלא כדין בכספי ציבור, לשם מתן שירותים למשיבה 3 ("המשיבה") – עו"ד ליאת בן ארי שווקי, המשנה לפרקליט המדינה לאכיפה כלכלית, שנוטלת חלק מרכזי מטעם התביעה בהליכים הפליליים שמתנהלים נגד ראש הממשלה. הטענות מתרכזות בשני סוגי "שירותים" שלפי העתירה מקבלת המשיבה בחינם – שירותי "דוברות" ו"תקשורת", ושירותים "משפטיים". נפתח ב"שירותי הדוברות", שבהם עוסק החלק העיקרי של עתירה. הטענות בהקשר זה נסובות סביב תשובות שהשיבה דוברות משרד המשפטים לפניות של עיתונאים למחלקת הדוברות. אלה, בתמצית, עיקרי הפניות והתגובות:

א. חלק מן הפניות לדוברות היו לקבל את תגובתה של המשיבה לטענה בדבר פעולה שלא כדין ביחס לנכס שמצוי בבעלותה. הדוברות העבירה את הפנייה למשיבה כפי שהתבקש בפנייה, ותגובת המשיבה הועברה בחזרה לפונים כלשונה, ללא תוספת מטעם הדוברות. בהמשך נעשו פניות נוספות לדוברות בעניין זה, והדוברות שוב העבירה את תגובת המשיבה כלשונה.

ב. בפנייה נוספת לדוברות התבקשו נתונים שונים אודות המשיבה, כגון פירוט של נכסים בבעלות משפחתה, חבות המס של המשפחה, מקורות מימון לרכישת דירות ועוד. כן התבקשו נתונים ממשרד המשפטים עצמו, כגון השאלה האם המשיבה מסרה הצהרת הון עם כניסתה לתפקידה. הדוברות לא מסרה בתגובה פרטים אישיים כלשהם הנוגעים למשיבה, אולם נמסרה תגובה עצמאית של משרד המשפטים – לנוכח העובדה שהפנייה הייתה לדוברות המשרד וכוונה גם למשרד עצמו – לפיה המשיבה פעלה בהתאם לנהלי המשרד בעת כניסתה לתפקיד, וכי אין בכוונת המשרד לתת יד לנסיונות לפגוע בה על רקע תפקידה. כן הובהר כי אין מקום שמשרד המשפטים יתייחס לשאלות הנוגעות לחייה האישיים. לאמור, המשרד לא מסר כל תגובה ביחס לשאלות שנוגעות לענייניה הפרטיים של המשיבה, לא לכאן ולא לכאן, והעמדה מטעמו נגעה רק לעניינים הקשורים לתפקידה.

ג. בתגובה לפניות נוספות בעניין נאמר רק "הנושא מצוי בטיפול הוועדה המקומית, על פי שיקול דעתה".

ד. פניות נוספות הגיעו לדוברות על רקע אירוע שהתרחש במהלך הפגנה מול ביתה של המשיבה, שבו נראה לכאורה נער תוקף שוטר, ועל רקע טענה כי מדובר בבנה של המשיבה. בפניות נטען כי היא ניצלה את מעמדה במשרד המשפטים כדי לסייע לבנה. הפניה הופנתה כלפי דוברות משרד המשפטים, ובתגובה לכך הובהר כי הטענה אינה נכונה, שכן האדם שצולם בסרטון שעליו התבססו הפניות כלל לא היה בנה של המשיבה. כן הובהר בתגובות דוברות שונות כי המשרד רואה בחומרה את הנסיונות לפגוע במשיבה. הבהרות אלה נוספו לנוכח תפיסת הגורמים במשרד כי הפניות לדוברות נעשו בקשר לתפקיד המשיבה ולפעילותה, ובפרט מעורבותה בהליכים הפליליים נגד ראש הממשלה.

ה. בעקבות פרסומים לפיהם המשיבה זומנה לחקירה או לשימוע במשרדי הוועדה המקומית התקבלו פניות רבות בדוברות כדי לקבל אישור או התייחסות מטעם המשיבה. לפונים נמסר בעל פה כי הפרסומים אינם נכונים.

2. כאמור, לפי הנטען בעתירה, תשובות אלה של הדוברות הן בגדר "שירותי דוברות" ו"שימוש במשאבי ציבור שלא כדין". כבר מן התיאור העובדתי ניתן להיווכח כי התשתית העובדתית אינה תומכת בטענות שנטענו בעתירה, הגם שכפי שנראה בהמשך – יש טעם בטענות העותרים ביחס לכך שראוי להבהיר במסגרת תגובות הדוברות מטעם מי התגובה. מכל מקום, בניגוד לעולה מן העתירה, דוברות המשרד לא יצאה מיוזמתה בהודעות לתקשורת אלא ענתה לפניות שנשלחו אליה. עוד עולה כי הדוברות לא התייחסה לעניינים אישיים של המשיבה שאינם קשורים, לשיטת משיבי המדינה, לתפקיד המשיבה בפרקליטות. כך, למשל, הדוברות מעולם לא הציגה התייחסות מטעם משרד המשפטים לגוף הטענות ביחס לנכס שמצוי בבעלותה של המשיבה – לא אישרה ולא הכחישה, אלא הדגישה פעם אחר פעם כי משרד המשפטים אינו מתייחס לטענות בנוגע לחייהם הפרטיים של עובדיו וכי הנושא אינו בתחום טיפולו. ברי כי אין כל "שירותי דוברות" בכך שפניה לדוברות נענית בהיעדר התייחסות הואיל ומדובר בעניין פרטי.

אכן, במסגרת חלק מתגובות הדוברות הובהר כי משרד המשפטים רואה בחומרה את הנסיונות לפגוע במשיבה. אולם תוספת זו, מעבר לכך שאין בה אישור, הכחשה או התייחסות עניינית לחייה הפרטיים של המשיבה – נובעת מכך שהפניה לדוברות הייתה קשורה לעבודתה של המשיבה במשרד המשפטים. אין כל פסול – אלא להפך – בתשובה של הדוברות לפנייה הנוגעת לעבודת המשרד עצמו, תוך הדגשת נקודת המבט של המשרד, ואין כאן "שירותי דוברות" למשיבה כאדם פרטי. כך גם תגובות של הדוברות שהתייחסו אמנם להתנהלותה של המשיבה או של אחרים, אך זאת על רקע תפקידה ופעולותיה כעובדת המשרד – למשל הפניה ביחס למילוי התנאים הנדרשים בעת תחילת עבודתה במשרד או טענות בדבר ניצול תפקידה כדי להתערב בהליכים פליליים נגד אדם אחר. לבסוף, בפניות שתוארו בסעיפים א ו-ה דלעיל אכן הייתה התייחסות לגוף הטענות נגד המשיבה, אולם התייחסות זו לא הייתה מטעם משרד המשפטים או מטעם הדוברות עצמה, אלא תשובה שהשיבה המשיבה לפנייה שכוונה ישירות אליה. יש צדק בטענת העותרים כי במקרים כאלה נדרש להבהיר בגוף התגובה כי מדובר בתגובת עובד הציבור עצמו, ולא בתגובת המשרד; ברם, משהובהר כי כך היו פני הדברים, הרי שביחס לאותן פניות הדוברות לא הייתה אלא הצינור – עיתונאי פנה אל הדוברות לקבלת תגובת המשיבה, והדוברות העבירה את תגובת המשיבה לפונה כלשונוה. הא ותו לא. גם בכך אין כל "שירותי דוברות".

3. טענה נוספת שעולה מן העתירה היא כי בניגוד לאמור לעיל, הפגנה שהתרחשה מול בית המשיבה והאירועים שהתרחשו בה אינם קשורים לתפקידה ועבודתה במשרד המשפטים, אלא מדובר בעניינים פרטיים, בדומה לטענות שקשורות לנכס שבבעלותה.

לפי קו זה, התגובה העניינית של משרד המשפטים – שהתייחס לטענות נגד בנה של המשיבה ושלל אותן לגופן – היא אכן בגדר שירותי דוברות שנוגעים לענייניה האישיים של המשיבה בלבד. ברם, גם בהקשר זה לא הניחו העותרים תשתית עובדתית המצדיקה להתערב בשיקול הדעת המינהלי. כפי שציינו המשיבים, עמדתו של משרד המשפטים היא כי אירועי ההפגנה, לרבות הטענות נגד המשיבה ומשפחתה בקשר לאירועי ההפגנה, קשורים בקשר הדוק לפעילותה במסגרת תפקידה. עמדה זו מתבקשת, לכאורה, ולו לנוכח קיומה של ההפגנה מול בית המשיבה. מכל מקום, העותרים לא הציגו כל נתון התומך בטענה שהאירועים והטענות נגד בנה של המשיבה אינם קשורים לתפקידה, ואין כל מקום להתערב בעמדת משרד המשפטים כי זה המצב.

כללו של דבר, חלק זה של העתירה אינו מציג כל תשתית עובדתית התומכת בטענות שנטענו. דוברות המשרד הקפידה לא להתייחס לגופו של עניין שנוגע לחייה הפרטיים של המשיבה, אלא רק לטענות שקשורות לעבודת המשרד ולתפקידה של המשיבה – ובכלל זאת טענות שלשיטת המשרד הועלו נגד בני משפחת המשיבה רק על רקע תפקידה. התגובות היחידות שהתייחסו באופן ענייני לטענות נגד המשיבה כאזרחית מן השורה ניתנו על ידה, כאשר הדוברות שימשה רק צינור להעברת הפנייה ולהעברת התגובה – מבלי שנוספה כל תוספות או הוצגה עמדת משרד המשפטים בעניין. כאמור, ראוי שבמקרים כאלה יובהר הדבר בגוף התגובה.

4. במסגרת העתירה נטען גם כי המשיבה מקבלת "שירותים משפטיים" וכי נעשה שימוש במשאבי ציבור לטובתה. חלק זה של העתירה קשור לאירוע שתואר לעיל, אשר התרחש במהלך הפגנה ליד ביתה של המשיבה, ולטענות כאילו בנה של המשיבה היה מעורב באירוע. כאמור, לשיטת משרד המשפטים האירוע והטענות סביבו קשורים בקשר הדוק לתפקידה של המשיבה ומעורבותה בהליכים הפליליים נגד ראש הממשלה. בעקבות האירוע אף נטען כי המשיבה מנצלת את תפקידה במשרד המשפטים כדי לסייע לבנה. בעקבות כל אלה, החליט היועץ המשפטי לממשלה להגיש לבית משפט השלום בקשה להוצאת צו למניעת הטרדה מאיימת, נגד מי שפרסמה בכזב כי בנה של המשיבה הוא הנער שהיה מעורב באירוע. הטענות העיקריות בעתירה בהקשר זה נטענו על רקע התפיסה שנשללה כבר לעיל, לפיה מדובר בעניין פרטי של משפחת המשיבה, ולכן אין מקום כי היועץ המשפטי לממשלה ינהל עבודה הליכים משפטיים. שלילת טענה זו, וקבלת העמדה כי הרקע לאירועים אינו פרטי אלא קשור בקשר הדוק לתפקיד המשיבה ופעולותיה במסגרת עבודתה, די בה כדי להוביל לדחיית חלק זה של העתירה.

לצד האמור, נוסף כי ליועץ המשפטי לממשלה סמכות לבקש צו למניעת הטרדה מאיימת לפי סעיף 4(ד)(2) לחוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001. בתגובתו ציין היועץ כי השימוש בבקשה כזו נעשה כאשר הטרדה מאיימת מופנית כלפי עובד ציבור בשל ביצוע תפקידו, וזאת כדי למנוע הטלת אימה ולסכל פגיעה במילוי תפקידו של עובד הציבור. ואכן, בית משפט השלום, שבפניו התנהל ההליך והוצגו הראיות, קיבל את עמדת היועץ המשפטי לממשלה, הן באופן עקרוני והן ביחס למקרה הקונקרטי. נקבע כי בנסיבות המקרה קיימת הצדקה להוציא צו למניעת הטרדה מאיימת, וכך היה נעשה לו המפרסמת לא הייתה מורידה את הפרסומים מיוזמתה. מקביעות הערכאה המבררת עולה אפוא כי היועץ המשפטי לממשלה אכן פעל באופן שיאפשר לעובדי משרד המשפטים למלא את תפקידם מבלי שיוטרדו על רקע עבודתם בניגוד לדין. כך ראוי לנהוג, ובוודאי שאין כל עילה משפטית להוציא נגד התנהלות כזו צווים כמבוקש בעתירה.

5. ענף נוסף של טענת ה"שירותים המשפטיים" והשימוש לרעה בסמכות או במשאבי ציבור נוגע למכתב שכתבה מנהלת המחלקה להנחיית תובעים בפרקליטות המדינה לראש עיריית ראש העין, לחברת מועצת העיר וליו"ר ועדת המשנה לתכנון ולבניה בראש העין. ברקע למכתב – פניה של חבר מועצה אל גורמים שונים בוועדה המקומית לתכנון ובניה, בדרישה "להוצאת כתבי אישום בגין עבירות בנייה... לגב' ליאת בן ארי ובעלה". בנסיבות אלה, נשלח המכתב מטעם המחלקה הרלוונטית בפרקליטות המדינה, שבו הובהר, בתחילה כי "איננו עוסקים בנושא הפרטני", אלא "מצאנו לנכון לפנות אליכם במישור העקרוני". בהמשך הובהר כי לפי הנחיית היועץ המשפטי לממשלה, נבחרי ציבור אינם מוסמכים להורות על נקיטת הליכים פליליים. עוד הובהר כי יש לשמור על עצמאות התביעה הפלילית מפני התערבותם – לכאן או לכאן – של נבחרי ציבור. כאמור, העותרים סבורים כי מדובר במכתב פסול. העמדה העולה מן העתירה היא כי כאשר מתברר שרשות נוהגת בניגוד לדין במקרה מסוים, על הגוף האחראי לפקח על כך לשבת באפס מעשה, אחרת יהיה בכך משום התערבות אישית באותו עניין. דא עקא, המכתב אינו אלא הבהרה של נורמות מושרשות בדין, שהתברר כי נדרש לחדדן ולהדגישן פעם נוספת, בידי הגורם האחראי על כך. אמנם המקרה שבו התחדדה הפעולה בניגוד לנהלים הוא פניית חבר מועצה בנוגע למשיבה, אולם המכתב אינו נוגע למקרה שלה דווקא אלא מבהיר שוב את הדין באופן כללי. זאת ועוד, לפי החומר שהציגו המשיבים, לא מדובר במכתב חריג או בהתנהלות ייחודית לעניינה של המשיבה. ואחרון – המשיבים ציינו כי חבר המועצה הרלוונטי שלח תלונה בעניין זה בדיוק לנציב תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות, ותלונה זו נדחתה, בין היתר תוך ציון שמדובר בפעולה כדין ואף מחוייבת מתוקף תפקידה של שולחת המכתב.

סוף דבר, העתירה על כל חלקיה אינה מגלה כל עילה להתערבות בפעולותיהם של המשיבים. לא למותר לציין שהעתירה הוגשה מבלי שהתקבלה עמדת המשיבים לפניית העותרת (ויצוין כי עיון בפנייה עצמה מלמד שלא כל הטענות שמועלות בעתירה הועלו גם בפניה זו). הפנייה הוגשה כעשרה ימים בטרם הוגשה העתירה. הגשת העתירה מבלי לקבל תחילה את עמדת המשיבים נומקה בכך שעולה חשש להמשך "השימוש במשאבי ציבור". ברם, לא נראה כי בענייננו קם צורך כה דחוף לפנות לבית משפט זה קודם שיתקבל מענה לפניית העותרת, או כי נעשה שימוש במשאבים – אפילו לשיטת העותרת – בהיקף משמעותי או כזה שיגרום נזק כבד או בלתי הפיך לקופת המדינה. לצד זאת, נדמה שמיצוי ההליכים היה מוביל לכך שהעתירה לא הייתה מוגשת כפי שהוגשה – ללא כל תשתית מתאימה או התייחסות לעמדת המשיבים.

6. העתירה נדחית. לנוכח האמור לעיל, לעניין חידוד הצורך בהבהרת הגורם שמסר את התגובה – המשרד או עובד הציבור עצמו – הוחלט להימנע מעשיית צו להוצאות, הגם שהתבקשה והתקבלה תגובה משיבים 1-2. יובהר כי בפועל לא הוגשה תגובה עצמאית מטעם המשיבה (היא משיבה 3).

ניתן היום, ח' בטבת התשפ"א (23.12.2020).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט